T.C.
UYUŞMAZLIK MAHKEMESİ

ESAS NO : 2021/434
KARAR NO : 2021/451
KARAR TR : 20/09/2021

ÖZET: 1163 sayılı Kanun kapsamında kooperatif yönetim kurulu üyesi olarak görev yapan davacının 1163 sayılı Kanun'un 90.maddesi uyarınca tedbiren görevinden alınmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılan ADLİ YARGIYERİNDE çözümlenmesi gerektiği hk.

K A R A R

Davacı : E.A.
Vekili : Av. G.A.Z.
Davalı : Tarım ve Orman Bakanlığı
Vekili : Av. G.A.
Davalı : Mersin Valiliği Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
Vekili : Av. B.S.

I. DAVA KONUSU OLAY

1. Davacı vekili, Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birliği yönetim kurulu üyesi olan davacının, görevine tedbiren son verilmesine ilişkin Tarım ve Orman Bakanlığının 14/01/2020 tarihli ve E-142570 sayılı olurunun; müvekkiline hiçbir savunma hakkı tanınmadığı, yerine yasal olmayan bir atama yapıldığı, kayyum atanmasının şartlarının gerçekleşmediği, işlemin hukuka ve mevzuata aykırı olduğunu ileri sürerek iptali istemiyle idari yargı yerinde dava açmıştır.

II. UYUŞMAZLIĞA İLİŞKİN BAŞVURU SÜRECİ

A. İdari Yargıda

2. **Mersin 2. İdare Mahkemesinin E.2020/247 K.2020/402 sayılı dosyasında,***"Davanın, 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15.maddesinin l/a bendi uyarınca görev yönünden reddine"* dair 14/05/2020 tarihinde verdiği kararın istinaf edilmeksizin kesinleştiği anlaşılmıştır.Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

> *"1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 90. maddesinde, ilgili bakanlığın; kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denetlettirebileceği... birinci fıkradaki teşekküllerin, denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıkça verilecek talimata uymak zorunda olduğu, yapılan denetimler sonucunda, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin ve bunların iştiraklerinin yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerinin, hukuka açıkça aykırı eylem ve işlemlerinin tespit edilmesi durumunda, ilgili bakanlığın, kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınarak gecikmesinde sakınca görülen hallerde ileride telafisi güç veya imkansız zararlara yol açılmasının engellenmesi amacıyla bu kişilerin görevlerine tedbiren son verebileceği, bu durumda ilgili bakanlığın, bir yıl içerisinde olağanüstü genel kurul toplantısının yapılması için gerekli tedbirleri alabileceği; 98. maddesinde, bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümlerin uygulanacağı; 99. maddesinde, bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davalarının tarafların ticari olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılacağı, bu davalarda basit muhakeme usulünün uygulanacağı hükmüne yer verilmiştir.*
>
> *Kooperatif; tüzel kişiliği haiz bir kişi birliği, başka bir deyişle özel hukuk tüzel kişisidir. 1163 sayılı Kanunun atıfta bulunduğu Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre özel hukuk tüzel kişilerine yönelik uyuşmazlıkların çözüm yeri adli yargıdır.*
>
> *Kooperatif tüzel kişilik kazanıncaya kadar idare tarafından hakkında tesis edilen işlemin idari işlem olduğu açık olup, kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından sonra meydana gelen uyuşmazlıklarında adli yargı yerinde çözümleneceği kuşkusuzdur.*
>
> *Bu durumda, Kooperatifler Kanunu'na göre kurulmuş, bir özel hukuk tüzel kişisi olan ve Mersin İl'inde faaliyet gösteren Mersin Bölge Sulama Kooperatifleri Birliği'nin yönetim kurulu başkam olan davacının, anılan Kanunun 90. maddesi uyarınca görevine tedbiren son verilmesine ilişkin işlemden kaynaklanan uyuşmazlığın adli yargı yerinde çözümlenmesi gerekmektedir."*

3. Davacı vekili bu kez benzer istemle adli yargıda dava açmıştır.

B. Adli Yargıda

4. **Silifke 3. Asliye Hukuk Mahkemesi, (Asliye Ticaret Mahkemesi Sıfatıyla) 02/06/2021 tarihinde**

E.2020/249 sayılı gönderme kararına istinaden; 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesi'nin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanunun 19. maddesi uyarınca görevli yargı yerinin belirlenmesi için 29/03/2021 tarihli ve 2019/204 E. sayılı üst yazı ile Uyuşmazlık Mahkemesine başvurmuştur. Kararın gerekçesinin ilgili kısmı şöyledir:

"...yasal düzenlemeler uyarınca somut olaya bakıldığında; davalı idare tarafından Kooperatif Kanununun 90. Maddesinde idareye denetim yapma ve gerekli önlemleri alma kapsamında verilen yetki uyarınca Mersin Bölgesi Sulama Kooperatifleri Birliğinde mahallinde Bakanlık tarafından görevlendirilen kontrolör tarafından gerçekleştirilen denetim akabinde hazırlanan raporda tespit edilen usule aykırılıkların bildirilmiş olduğu, işbu rapor doğrultusunda 14.01.2020 tarihli E.142570 sayılı olur ile mevcut yönetim kurulu üyeleri davacı Ersin Akdoğan ile dava dışı Ali Barut ve Mustafa Yakar'ın görevlerine tedbiren son verilmiş olduğu, davacının söz konusu idari işlemin iptali ve görevine iadesi talebiyle işbu davayı açmış olduğu anlaşılmıştır.

Dava açılmadan önce her ne kadar Mersin 2. İdare Mahkemesinin 2020/247 Esas, 2020/402 Karar sayılı 14.05.2020 Tarihli ilamı ile davanın dayanağını Kooperatif Kanunundan alması sebebiyle davaya bakmaya adli yargının görevli olduğu belirtilmiş ise de söz konusu iptali istenen işlem Bakanlığın denetim yetkisini aşarak , yetkisi dışında verdiği bir idari işlem olduğu iddiası ile iptali istenen, 2577 sayılı İYUK m.2 hükmü uyarınca sayılan idari işlemlerden olup adli yargı, idari mercilerin vermiş olduğu idari işlemlerin kapsamım, usulüne uygun olarak verilip verilmediğini, idarenin yetkisini denetleme görevini haiz değildir. Nitekim 2577 sayılı İYUK'ta idari işlemin tanımı yapılmış olup tahdidi olarak hangi işlemlerin idari işlem olduğu belirtilmemiştir. İdari işlemlerin dayanağını oluşturan adli yargı bakımından da aynı kanun uyarınca yargılama yapılabilen düzenlemeleri içeren Sosyal Sigortalar Kanunu, Kooperatif Kanunu gibi idari işlemlerin yapılmasına dayanak teşkil eden pek çok kanun bulunmaktadır.

6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'nda ticari işler ve ticari davaların kapsamı belirtilmiştir. Kanunun "Ticari işler" başlığını taşıyan 3. Maddesinde "(1) Bu Kanunda düzenlenen hususlarla bir ticari işletmeyi ilgilendiren bütün işlem ve fiiller ticari işlerdendir." şeklinde ticari işlem; "Ticari davalar, çekişmesiz yargı işleri ve delilleri" başlığını taşıyan 4. Maddesinde "(1) Her iki tarafın da ticari işletmesiyle ilgili hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ile tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın;

a) Bu Kanunda,

b)Türk Medenî Kanununun, rehin karşılığında ödünç verme işi ile uğraşanlar hakkındaki 962 ilâ 969 uncu maddelerinde,

c)11/1/2011 tarihli ve 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun malvarlığının veya işletmenin devralınması ile işletmelerin birleşmesi ve şekil değiştirmesi hakkındaki 202 ve 203, rekabet yasağına ilişkin 444 ve 447, yayın sözleşmesine dair 487 ilâ 501, kredi mektubu ve kredi emrini düzenleyen 515 ilâ 519, komisyon sözleşmesine ilişkin 532 ilâ 545, ticari temsilciler, ticari vekiller ve diğer tacir yardımcıları için öngörülmüş bulunan 547 ilâ 554, havale hakkındaki 555 ilâ 560, saklama sözleşmelerini düzenleyen 561 ilâ 580 inci maddelerinde,

d)Fikrî mülkiyet hukukuna dair mevzuatta,

e)Borsa, sergi, panayır ve pazarlar ile antrepo ve ticarete özgü diğer yerlere ilişkin özel hükümlerde,

f) Bankalara, diğer kredi kuruluşlarına, fmansal kurumlara ve ödünç para verme işlerine ilişkin düzenlemelerde, öngörülen hususlardan doğan hukuk davaları ve çekişmesiz yargı işleri ticari dava ve ticari nitelikte çekişmesiz yargı işi sayılır. Ancak, herhangi bir ticari işletmeyi ilgilendirmeyen havale, vedia ve fikir ve sanat eserlerine ilişkin haklardan doğan davalar bundan istisnadır.

(2) Ticari davalarda da deliller ile bunların sunulması 18/6/1927 tarihli ve 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu hükümlerine tabidir." şeklindeki düzenleme ile de ticari davalar belirtilmiştir. Kanunen genel koşul olarak bir davanın ticari dava sayılabilmesi için istisnai haller dışında tarafların tacir olmaları gerekmektedir.

Kooperatifler Kanunu Madde 99 - "(1) Bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davaları, tarafların tacir olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılır.

(2)Bu davalarda basit muhakeme usulü uygulanır." Hükmü işbu genel kuralın istisnalarındandır. Burada kanun koyucu tarafından tacir sayılan kooperatife karşı vatandaşın açmış olduğu davalarda hak kaybına uğramaması amacıyla davanın ticari dava sayılması gerektiği belirtilmiş olup vatandaşın kanunun idareye verdiği yetki kapsamında bakanlığa karşı açmış olduğu davaların ticari dava olarak görülmesi amaçlanmamıştır. İşbu sebeple eldeki davada mahkememizce idari yargı yolunun caiz olduğu düşünülmektedir."

III. İLGİLİ HUKUK

A. Mevzuat

5. 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 90. maddesinde, *"ilgili bakanlığın; kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin işlem ve hesaplarını ve varlıklarını müfettişlere, kooperatif kontrolörlerine veya denetim için görevlendirilecek olan personele denetlettirebileceği,... birinci fıkradaki teşekküllerin, denetim sonuçlarına göre ilgili bakanlıkça verilecek talimata uymak zorunda olduğu, yapılan denetimler sonucunda, kooperatiflerin, kooperatif birliklerinin, kooperatif merkez birliklerinin, Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin ve bunların iştiraklerinin yönetim kurulu üyeleri ile üst düzey yöneticilerinin, hukuka açıkça aykırı eylem ve işlemlerinin tespit edilmesi durumunda, ilgili bakanlığın, kamu yararı ve hizmet gerekleri dikkate alınarak gecikmesinde sakınca görülen hallerde ileride*

telafisi güç veya imkansız zararlara yol açılmasının engellenmesi amacıyla bu kişilerin görevlerine tedbiren son verebileceği, bu durumda ilgili bakanlığın, bir yıl içerisinde olağanüstü genel kurul toplantısının yapılması için gerekli tedbirleri alabileceği" 98. maddesinde, *"bu Kanunda aksine açıklama olmayan hususlarda Türk Ticaret Kanunundaki anonim şirketlere ait hükümlerin uygulanacağı"* 99. maddesinde, *"bu kanunda düzenlenen hususlardan doğan hukuk davalarının tarafların ticari olup olmadıklarına bakılmaksızın ticari dava sayılacağı, bu davalarda basit muhakeme usulünün uygulanacağı"* hükümlerine yer verilmiştir.

B. Yargı Kararları

6. Anılan Kanunun 90. maddesinin ikinci fıkrası ile üçüncü fıkrasının 2. cümlesinin Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesine yapılan başvuru sonucunda, Anayasa Mahkemesinin E.2010/79, K.2012/9 sayılı, 19/01/2012 karar tarihli kararı ile, maddenin ikinci fıkrasının Anayasa'ya aykırı olduğundan bahisle iptaline, üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinin ise Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal isteminin reddine karar verilmiştir. Anılan kararın gerekçesi incelendiğinde; *"Kooperatiflerin Anayasa'nın 48.maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen "özel teşebbüs" kapsamında değerlendirildiği, 90.maddede ilgili Bakanlığa verilen kooperatifleri denetleme ve hukuka aykırı eylem ve işlemlerin tespiti halinde kooperatif yöneticilerinin görevlerine tedbiren son verme yetkisinin, suiistimallerin önüne geçilmesi amacına dayalı olduğunun"* belirtildiği anlaşılmaktadır.

IV. İNCELEME VE GEREKÇE

A. İlk İnceleme

7. Uyuşmazlık Mahkemesinin Celal Mümtaz AKINCI'nın başkanlığında, Üyeler Şükrü BOZER, Mehmet AKSU, Birol SONER, Aydemir TUNÇ, Nurdane TOPUZ ve Ahmet ARSLAN'ın katılımlarıyla yapılan 20/09/2021 tarihli toplantısında; 2247 sayılı Kanun'un 27. maddesi uyarınca yapılan incelemeye göre, Asliye Hukuk Mahkemesince, anılan Kanun'un 19. maddesine göre başvuruda bulunulmuş olduğu, Mahkemece adli yargı dosyasının ekinde idari yargı dosyası ile birlikte Uyuşmazlık Mahkemesine gönderildiği ve usule ilişkin herhangi bir noksanlık bulunmadığı anlaşıldığından görev uyuşmazlığının esasının incelenmesine oy birliği ile karar verildi.

B. Esasın İncelenmesi

8. Raportör-Hâkim Engin SELİMOĞLU'nun, davanın çözümünde adli yargının görevli olduğu yolundaki raporu ile dosyadaki belgeler okunduktan, ilgili Başsavcılarca görevlendirilen Yargıtay Cumhuriyet Savcısı Halil İbrahim ÇİFTÇİ ile Danıştay Savcısı Yakup BAL'ın davada adli yargının görevli olduğu yolundaki sözlü açıklamaları da dinlendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

9. Dava, kooperatif yönetim kurulu üyesi olarak görev yapan davacının 1163 sayılı Kanun'un 90.maddesi uyarınca tedbiren görevinden alınmasına ilişkin işlemin iptali istemiyle açılmıştır.

10. Yukarıda yer verilen mevzuat hükümleri uyarınca kooperatifler özel hukuk tüzelkişileridir. Bu kapsamda kooperatif tüzel kişilik kazanıncaya kadar idare tarafından hakkında tesis edilen işlemin idari işlem olduğu açık olup, kooperatifin tüzel kişilik kazanmasından sonra meydana gelen uyuşmazlıkların da adli yargı yerinde çözümleneceği kuşkusuzdur.

11. Anılan yasal düzenlemeler ışığında, 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu kapsamında özel hukuk tüzel kişisi mahiyetinde olan Mersin Bölgesi Sulama Kooperatifleri Birliğinde yönetim kurulu üyesi olarak görev yapan davacının 1163 sayılı Kanun'un 90. maddesi uyarınca tedbiren görevinden alınmasına ilişkin işlemin, yine 1163 sayılı Kanun'un uygulanmasından kaynaklanan bir tasarruf olduğu sonucuna varıldığından; bu tasarrufun iptali istemiyle açılan davanın da adli yargı yerinde görülmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

12. Yukarıda belirtilen hususlar göz önünde bulundurularak, Silifke 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Asliye Ticaret Mahkemesi Sıfatıyla) 02/06/2021 tarihli ve E.2020/249 sayılı ara kararına istinaden yaptığı başvurunun reddine karar verilmesi gerekmiştir.

V. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Davanın çözümünde ADLİ YARGI YERİNİN GÖREVLİ OLDUĞUNA,

B. Silifke 3. Asliye Hukuk Mahkemesinin (Asliye Ticaret Mahkemesi Sıfatıyla) 02/06/2021 tarihli ve E.2020/249 sayılı ara kararına istinaden yaptığı BAŞVURUNUN REDDİNE,

20/09/2021 tarihinde, OY BİRLİĞİ İLE KESİN OLARAK karar verildi.

Başkan	Üye	Üye	Üye
Celal Mümtaz	Şükrü	Mehmet	Birol
AKINCI	BOZER	AKSU	SONER

Üye	Üye	Üye
Aydemir	Nurdane	Ahmet
TUNÇ	TOPUZ	ARSLAN